

(สำเนา)
ระเบียบกองทัพอากาศ
ว่าด้วยการปฏิบัติในงานพิธี
พ.ศ.๒๕๔๕

เพื่อให้การปฏิบัติในโอกาสงานพิธี เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม และสอดคล้อง
กับส่วนราชการอื่น ๆ ในกระทรวงกลาโหม จึงวางระเบียบนี้ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยการปฏิบัติในงานพิธี พ.ศ.๒๕๔๕”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓ งานพิธี แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๓.๑ งานพิธีที่ไม่มีพิธีสงฆ์

๓.๒ งานพิธีที่มีพิธีสงฆ์ ได้แก่

๓.๒.๑ งานมงคล การบำเพ็ญกุศลเพื่อความเป็นสิริมงคล

๓.๒.๒ งานอวมงคล การบำเพ็ญกุศลเนื่องด้วยพิธีศพ

๓.๓ งานพิธีเฉพาะเรื่อง และการปฏิบัติทั่วไป

ข้อ ๔ งานพิธีที่ไม่มีพิธีสงฆ์ มีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามผนวก ก และมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ งานพิธีที่ตั้งโต๊ะหมู่บูชา ธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายา

สาทิสลักษณ์ ฯ ให้

๔.๑.๑ ประธานในพิธี ปฏิบัติดังนี้

๔.๑.๑.๑ เมื่อเดินทางถึงบริเวณพิธี หยุดรับการเคารพจากผู้เข้าร่วมพิธี

แล้วเดินไปที่โต๊ะหมู่บูชา รับเทียบชนวนจากเจ้าหน้าที่ จุดธูป เทียน และกราบพระรัตนตรัย โดยนั่งคุกเข่ายันส้น
เมื่อกราบพระรัตนตรัยเสร็จแล้วลุกขึ้นยืน ให้ถอยหลัง ๑ ก้าว แสดงความเคารพธงชาติ ถวายความเคารพ
พระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์ ฯ แล้วปฏิบัติในฐานะประธานในพิธี ต่อไป

๔.๑.๑.๒ เมื่อเสร็จพิธี เดินไปที่โต๊ะหมู่บูชา กราบพระรัตนตรัยแล้ว

ลุกขึ้นยืน ให้ถอยหลัง ๑ ก้าว แสดงความเคารพธงชาติ ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรม
ฉายาสาทิสลักษณ์ ฯ

๔.๑.๒ ผู้เข้าพิธี ...

๔.๑.๒ ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี ปฏิบัติดังนี้

๔.๑.๒.๑ ขณะที่ประธานในพิธี มาถึงบริเวณพิธี ผู้อำนวยการพิธีบอก แสดงความเคารพประธานในพิธี ขณะที่ประธานในพิธี จุดธูป เทียน ที่โต๊ะหมู่บูชา และกราบพระรัตนตรัย ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธีทุกคน ประนมมือขึ้นเสมอออก และลดมือลงเมื่อประธานในพิธี กราบเสร็จ

๔.๑.๒.๒ เมื่อเสร็จพิธี ขณะที่ประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธีทุกคน ประนมมือขึ้นเสมอออก และลดมือลงเมื่อประธานในพิธี กราบเสร็จ

๔.๒ งานพิธีที่ตั้งโต๊ะหมู่บูชา แต่ไม่ตั้งธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายาสภาสัญลักษณ์ ฯ ให้

๔.๒.๑ ประธานในพิธี ปฏิบัติดังนี้

๔.๒.๑.๑ เมื่อเดินทางถึงบริเวณพิธี หยุดรับการเคารพจากผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี แล้วเดินไปที่โต๊ะหมู่บูชา รับเทียนชนวนจากเจ้าหน้าที่ จุดธูป เทียน และกราบพระรัตนตรัย โดยนั่งคุกเข่าย่นสั้น แล้วปฏิบัติในฐานะประธานในพิธี ต่อไป

๔.๒.๑.๒ เมื่อเสร็จพิธี เดินไปที่โต๊ะหมู่บูชา กราบพระรัตนตรัย ที่แท่นกราบ และเดินทางกลับ

๔.๒.๒ ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี ปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ ๔.๑.๒

๔.๓ งานพิธีที่ตั้งโต๊ะหมู่บูชา พระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายาสภาสัญลักษณ์ ฯ และธงชัยเฉลิมพล ให้ประธานในพิธีปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ ๔.๑.๑ เว้นแต่ให้ถวายความเคารพ พระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายาสภาสัญลักษณ์ ฯ ก่อน แล้วทำความเคารพธงชัยเฉลิมพล สำหรับผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี ปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ ๔.๑.๒

ข้อ ๕ งานพิธีที่มีพิธีสงฆ์ และเป็นงานมงคล มีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามผนวก ข และมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ ประธานในพิธี เมื่อเดินทางมาถึงบริเวณพิธี หยุดรับการเคารพจากผู้เข้าพิธี ผู้เข้าร่วมพิธี แล้วเดินไปที่โต๊ะหมู่บูชา รับเทียนชนวนจากเจ้าหน้าที่ จุดธูป เทียน กราบพระรัตนตรัย แล้วนั่ง ณ ที่รับรอง และให้ปฏิบัติเมื่อถึงขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

๕.๑.๑ ประนมมือรับศีล ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และจุดเทียนที่บาตร น้ำมนต์ เมื่อเจ้าหน้าที่เชิญ พร้อมกับถวายบาตรน้ำมนต์แด่ประธานสงฆ์ แล้วกลับมานั่ง ณ ที่รับรอง ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จนจบ

๕.๑.๒ ถวายภัตตาหาร เครื่องไทยธรรม แต่พระสงฆ์

๕.๑.๓ กรวดน้ำ ...

๕.๑.๓ กรวดน้ำ เมื่อประธานสงฆ์อนุโมทนา และประนมมือรับพร เมื่อพระสงฆ์ให้พร

๕.๑.๔ ประนมมือ เมื่อพระสงฆ์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์

๕.๑.๕ กราบพระรัตนตรัย กราบพระสงฆ์ เมื่อเสร็จพิธี

๕.๒ ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี ทำความเคารพประธานในพิธี เมื่อผู้อำนวยการพิธีบอกแสดงความเคารพ ขณะที่ประธานในพิธี มาถึงบริเวณพิธี และปฏิบัติดังนี้

๕.๒.๑ ประนมมือขึ้นเสมออก ขณะที่ประธานในพิธี จดรูป เทียน ที่โต๊ะหมู่บูชา และกราบพระรัตนตรัย

๕.๒.๒ ประนมมือรับศีล เมื่อผู้อำนวยการพิธีอาราธนาศีล และฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

๕.๒.๓ ประนมมือ เมื่อพระสงฆ์ให้พร

๕.๒.๔ ประนมมือ เมื่อพระสงฆ์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์

๕.๒.๕ ประนมมือขณะที่ประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย เมื่อเสร็จพิธี

และลดมือลงเมื่อประธานในพิธี กราบเสร็จ

ข้อ ๖ งานที่มีพิธีสงฆ์ และเป็นงานอวมงคล มีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามผนวก ข และมีรายละเอียดดังนี้

๖.๑ พิธีสวดพระอภิธรรมศพ ให้ปฏิบัติดังนี้

๖.๑.๑ ประธานในพิธี เมื่อเดินทางถึงบริเวณพิธี และเดินไปที่โต๊ะหมู่บูชา จดรูป เทียน แล้วกราบ ๓ ครั้ง จดรูป เทียน ที่ตู้พระอภิธรรม แล้วกราบ ๓ ครั้ง กรณีไม่มีแท่นกราบ ให้นำนมโห้ว ๑ ครั้ง และจดรูป เทียน เครื่องทองน้อยที่หน้าหีบศพหรือโกศศพ แล้วกราบหรือก้มศีรษะเคารพศพ ตามฐานะของศพ กรณีศพที่มีอายุสั้นน้อยกว่าประธานในพิธี หรือศพผู้ได้บังคับบัญชา ไม่ต้องกราบหรือก้มศีรษะเคารพศพ เพียงแต่ยืนตรงสำรวมจิต แล้วนั่ง ณ ที่รับรอง และให้ปฏิบัติเมื่อถึงขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

๖.๑.๑.๑ ประนมมือรับศีล ฟังพระสงฆ์สวดพระอภิธรรม ลดมือลง เมื่อพระสงฆ์สวดจบแต่ละบท เมื่อพระสงฆ์สวดจบแล้ว ทอดผ้าบังสุกุล เมื่อเจ้าหน้าที่เชิญ แล้วกลับมานั่ง ณ ที่รับรอง ประนมมือขณะพระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล และถวายเครื่องไทยธรรม เมื่อเจ้าหน้าที่เทียบเครื่องไทยธรรมเสร็จ (กรณีพิธีหลวง ถวายไทยธรรมก่อนทอดผ้าบังสุกุล)

๖.๑.๑.๒ กรวดน้ำ เมื่อประธานสงฆ์อนุโมทนา ประนมมือ เมื่อพระสงฆ์ให้พร

๖.๑.๑.๓ กราบพระรัตนตรัย เคารพศพ เมื่อพระสงฆ์กลับ

๖.๑.๒ ผู้เข้าร่วมพิธี ...

๖.๑.๒ ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขึ้นขณะประธานในพิธี จุดธูป เทียน บูชา พระรัตนตรัย ลดมือลงเมื่อพระสงฆ์สวดจบแต่ละบท และเมื่อพระสงฆ์อนุโมทนา

๖.๒ พิธีประชุมเพลิง

๖.๒.๑ ประธานในพิธี ปฏิบัติดังนี้

๖.๒.๑.๑ การทอดผ้าบังสุกุล เมื่อประธานในพิธี ขึ้นไปบนเมรุ แสดงความเคารพศพ รับผ้าบังสุกุลจากผู้เชิญผ้า วางขวางภูเขาโยงบนพาน แล้วถอยไปยืนด้านข้างพอประมาณเพื่อให้พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุลและประนมมือขณะที่พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล

๖.๒.๑.๒ การประชุมเพลิง

๖.๒.๑.๒ (๑) กรณีมีกระทงข้าวตอกดอกไม้วางเป็นการขอขมาศพ ให้รับกระทง ฯ จากเจ้าหน้าที่ แล้ววางใต้หีบศพด้านศีรษะ ถ้ามีการจัดกองทหารเกียรติยศเป็นเกียรติแก่ศพ ขณะพลแตรเดี่ยวเป่าเพลงนอน ให้ประธานในพิธี ยืนตรงจนสิ้นเสียงเพลงนอน

๖.๒.๑.๒ (๒) รับดอกไม้จันทน์ จุดไฟจากเจ้าหน้าที่ แล้ววางใต้หีบศพ ถ้ามีการจัดกองทหารเกียรติยศเป็นเกียรติแก่ศพ ขณะพลแตรเดี่ยวเป่าเพลงคำนับ ให้ประธานในพิธี ยืนตรงจนสิ้นเสียงเพลงคำนับ แล้วลงจากเมรุ

๖.๒.๒ ผู้ร่วมพิธี ปฏิบัติดังนี้

๖.๒.๒.๑ ลูกขึ้นยืนตรง ขณะที่ประธานในพิธี จุดไฟประชุมเพลิงศพ หรือขณะที่พลแตรเดี่ยวเป่าเพลงคำนับ จนสิ้นเสียงเพลงคำนับ (ถ้ามี)

๖.๒.๒.๒ ททยอยขึ้นไปประชุมเพลิง หลังจากที่ประธานในพิธีลงจากเมรุแล้ว

๖.๓ พิธีพระราชทานเพลิง ในเขตกรุงเทพมหานคร

๖.๓.๑ ประธานในพิธี ปฏิบัติดังนี้

๖.๓.๑.๑ การทอดผ้าบังสุกุล เมื่อประธานในพิธี ขึ้นไปบนเมรุ แสดงความเคารพศพ รับผ้าบังสุกุลจากผู้เชิญผ้า วางขวางภูเขาโยงบนพาน แล้วถอยไปยืนด้านข้างพอประมาณเพื่อให้พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุลและประนมมือขณะที่พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล

๖.๓.๑.๒ การพระราชทานเพลิง ผู้ประกอบพิธีในฐานะแทนพระองค์

๖.๓.๑.๒ (๑) หันหน้าไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ ถวายความเคารพ (คำนับ) ๑ ครั้ง

๖.๓.๑.๒ (๒) หยิบกระทงข้าวตอกดอกไม้วางใต้หีบศพ ด้านศีรษะ ถ้ามีการจัดกองทหารเกียรติยศเป็นเกียรติแก่ศพ และพลแตรเดี่ยวเป่าเพลงนอน ให้ประธานในพิธี ยืนตรงจนสิ้นเสียงเพลงนอน

๖.๓.๑.๒ (๓) หยิบดอกไม้จันทน์ ...

๖.๓.๑.๒ (๓) หยิบดอกไม้จันทน์จุดไฟหลวงพระราชทาน
เพลิงศพ แล้ววางใต้หีบศพ ถ้ามีการจัดกองทหารเกียรติยศเป็นเกียรติแก่ศพ และพลแตรเดี่ยวเป่าเพลงคำนับ
ให้ประธานในพิธี ยืนตรงจนสิ้นเสียงเพลงคำนับ แล้วหันหน้าไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่
ถวายความเคารพ (คำนับ) อีก ๑ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธีพระราชทานเพลิงศพ

๖.๓.๑.๒ (๔) รับผิดชอบต่อไม้จันทน์ในส่วนของตน จากเจ้าหน้าที่
วางใต้หีบศพ เคารพศพ และลงจากเมรุ

๖.๓.๒ ผู้ร่วมพิธี ปฏิบัติดังนี้

๖.๓.๒.๑ ลูกขึ้นยืนตรง ขณะที่ประธานในพิธี จุดไฟหลวงพระราชทาน
เพลิงศพ หรือขณะที่พลแตรเดี่ยวเป่าเพลงคำนับ จนสิ้นเสียงเพลงคำนับ

๖.๓.๒.๒ ทอยขึ้นไปวางดอกไม้จันทน์ประชุมเพลิง หลังจาก
ประธานในพิธี ลงจากเมรุแล้ว

๖.๔ พิธีพระราชทานเพลิงศพ นอกเขตกรุงเทพมหานคร

๖.๔.๑ ประธานในพิธี ปฏิบัติดังนี้

๖.๔.๑.๑ การทอดผ้าบังสุกุล เมื่อประธานในพิธี ขึ้นไปบนเมรุ
แสดงความเคารพศพ รับผ้าบังสุกุลจากผู้เชิญผ้า วางขวางภูเขาโยงบนพาน แล้วถอยไปยืนด้านข้างพอประมาณ
เพื่อให้พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุลและประนมมือขณะที่พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล

๖.๔.๑.๒ การพระราชทานเพลิง ผู้ประกอบพิธีในฐานะแทนพระองค์

๖.๔.๑.๒ (๑) หันหน้าไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ประทับอยู่ ถวายความเคารพ (คำนับ) ๑ ครั้ง

๖.๔.๑.๒ (๒) หยิบกระทงข้าวตอกดอกไม้วางใต้หีบศพ
ด้านศีรษะ ถ้ามีการจัดกองทหารเกียรติยศเป็นเกียรติแก่ศพ และพลแตรเดี่ยวเป่าเพลงนอน ให้ประธานในพิธี
ยืนตรงจนสิ้นเสียงเพลงนอน

๖.๔.๑.๒ (๓) หยิบดอกไม้จันทน์ แล้วจุดไฟด้วยไม้ขีดซึ่งมีอยู่
ในหีบเพลิงพระราชทานนั้น นำมาจุดดอกไม้จันทน์ แล้ววางใต้หีบศพ ถ้ามีการจัดกองทหารเกียรติยศเป็นเกียรติ
แก่ศพ และพลแตรเดี่ยวเป่าเพลงคำนับ ให้ประธานในพิธี ยืนตรงจนสิ้นเสียงเพลงคำนับ แล้วหันหน้าไปทางทิศ
ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ ถวายความเคารพ (คำนับ) อีก ๑ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธีพระราชทาน
เพลิงศพ

๖.๔.๑.๒ (๔) รับผิดชอบต่อไม้จันทน์ในส่วนของตน จากเจ้าหน้าที่
วางใต้หีบศพ เคารพศพ แล้วลงจากเมรุ

๖.๔.๒ ผู้ร่วมพิธี ...

๖.๔.๒ ผู้ร่วมพิธี ปฏิบัติดังนี้

๖.๔.๒.๑ ลูกขึ้นยืนตรง ขณะทีประธานในพิธี จุดไฟหลวงพระราชทาน
เพลิงศพ หรือขณะที่พลแตรเดี่ยวเป่าเพลงคำนับ จนสิ้นเสียงเพลงคำนับ

๖.๔.๒.๒ ทอยขี้ขึ้นไปประชุมเพลิง หลังจากทีประธานในพิธี ลงจากเมรุ
แล้ว

๖.๕ หลักการปฏิบัติในงานพระราชทานเพลิงศพ

๖.๕.๑ เมื่อเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธี เชิญเพลิงพระราชทาน หรือเชิญหีบเพลิง
พระราชทาน มาถึงบริเวณพิธี ไม่ต้องบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี

๖.๕.๒ เจ้าภาพตั้งแถวรับเพลิงพระราชทาน หรือหีบเพลิงพระราชทาน ขณะที
เจ้าหน้าที่เชิญมาถึงบริเวณพิธี

๖.๕.๓ ผู้ร่วมพิธี ไม่ต้องลุกขึ้นยืนรับเพลิงพระราชทาน ทั้งขณะที่เจ้าหน้าที่ ฯ
เชิญมาถึงบริเวณพิธีและเชิญขึ้นสู่เมรุ จะลุกขึ้นแสดงความเคารพต่อเมื่อประธานในพิธี จุดไฟหลวงพระราชทาน
เพลิงศพ หรือเมื่อได้ยินเสียงเพลงคำนับ

ข้อ ๗ งานพิธีเฉพาะเรื่อง และการปฏิบัติทั่วไป

๗.๑ พิธีการบำเพ็ญพระราชกุศล โดยทีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน
ทรงประกอบพิธีหรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้มีผู้แทนพระองค์ ซึ่งมีพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
ผู้ทีเข้าเฝ้า ฯ ในมณฑลพิธีฟังประนมมือ เมื่อถึงขั้นตอนทีสำคัญ ฯ ดังนี้

๗.๑.๑ พระสงฆ์ถวายศีล เมื่อเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา (สังฆการี) กล่าวคำ
อาราธนาศีล ผู้ทีเข้าเฝ้า ฯ ไม่ต้องประนมมือ เมื่อกล่าวคำอาราธนาศีลจบ พระสงฆ์จะถวายศีล พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนพระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์ จะทรงประนมพระหัตถ์รับศีล ผู้เข้าเฝ้า ฯ จะต้อง
ประนมมือด้วย จนเสร็จการถวายศีล

๗.๑.๒ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ขณะทีเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา (สังฆการี)
กล่าวคำอาราธนาพระปริตร ผู้เข้าเฝ้า ฯ ไม่ต้องประนมมือ เมื่อกล่าวคำอาราธนาพระปริตรจบ พระสงฆ์จะ
เจริญพระพุทธมนต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนพระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์ จะทรงประนม
พระหัตถ์ เมื่อถึงบทสรรเสริญพระพุทธานุคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ผู้เข้าเฝ้า ฯ ทุกท่านจึงประนมมือ
เมื่อทรงลดพระหัตถ์ลง ให้ผู้เข้าเฝ้า ฯ ลดมือลงและนั่งสำรวม (นั่งโดยมือทั้งสองข้างประสานกันไว้ทีหน้าตัก)
หลังจากทีพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เสร็จ

อนึ่ง การปฏิบัติข้างต้น หากผู้ทีเข้าเฝ้า ฯ มีแนวทางปฏิบัติตามลัทธิศาสนา
ของตนเองก็ไม่ต้องประนมมือ แต่ควรนั่งโดยอาการสำรวมเช่นกัน ส่วนผู้ทีเข้าเฝ้า ฯ ซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชน

จะประนมมือ ...

จะประนมมือในช่วงระยะดังกล่าวหรือไม่ ย่อมจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จะทรงปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลาข้างต้นนั้น ๆ เป็นลำดับด้วย

๗.๑.๓ พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา หากในหมายกำหนดการได้กำหนดให้มีการ
การแสดงพระธรรมเทศนา หลังจากที่ยังทรงจุด ธูป เทียน เครื่องทรงธรรม และทรงรับศีลแล้ว เจ้าหน้าที่กรมการ
ศาสนาจะอาราธนาธรรม ผู้เข้าเฝ้า ฯ ไม่ต้องประนมมือ เมื่อพระสงฆ์เริ่มแสดงพระธรรมเทศนา ให้สังเกตว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนพระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงประนมพระหัตถ์หรือไม่
หากทรงประนมพระหัตถ์ และทรงลดพระหัตถ์ลง ให้ประนมมือ และลดมือลงในท่าสำรวม

๗.๑.๔ พระสงฆ์รับพระราชทานฉัน ในกรณีที่มีการพระราชทานภัตตาหารแด่
พระสงฆ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนพระองค์ และพระบรมวงศานุวงศ์ ที่เป็นฝ่ายหน้า จะทรง
ปฏิบัติพระสงฆ์ ส่วนกรณีที่จะเชิญบุคคลสำคัญหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ไปร่วมถวายภัตตาหาร และปฏิบัติ
พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะเป็นผู้เชิญเฉพาะบุคคลนั้น ๆ ส่วนผู้เข้าเฝ้า ฯ อื่น ให้ลุกขึ้นยืน
ถวายความเคารพแล้วรอกจนเสด็จ ฯ กลับมาประทับพระราชอาสน์ ถวายความเคารพอีกครั้งแล้วนั่งลง
โดยผู้ที่ได้รับเชิญให้ปฏิบัติพระสงฆ์ จะเดินตรงไปยังพระสงฆ์รูปที่เจ้าหน้าที่จะนำไป เมื่อถึงหน้าพระสงฆ์
แล้วให้หยุดยืนตรงหันหน้าไปทางพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือผู้แทนพระองค์ เมื่อประทับพระราชอาสน์
ถวายความเคารพแล้วถวายภัตตาหาร เสร็จแล้วถวายความเคารพแล้วนั่ง หากพระสงฆ์สนทนาด้วย
จึงสนทนาด้วย เมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนพระองค์
และพระบรมวงศานุวงศ์ จะทรงลุกขึ้นเพื่อเสด็จกลับไปประทับพระราชอาสน์และพระเก้าอี้ตามเดิม ผู้เข้าเฝ้า ฯ
จะต้องยืนขึ้นถวายความเคารพ และรอกจนกว่าทุกพระองค์จะประทับพระราชอาสน์และพระเก้าอี้เรียบร้อยแล้ว
จึงถวายความเคารพอีกครั้ง และนั่งลงได้ ส่วนผู้ปฏิบัติพระสงฆ์ เมื่อทรงลุกขึ้น ให้ลุกขึ้นยืนตรงถวายความ
เคารพ เมื่อเสด็จ ฯ ผ่านให้ถวายความเคารพ และรอกจนกระทั่งประทับพระราชอาสน์และพระเก้าอี้ จากนั้น
ถวายความเคารพ แล้วกลับไปนั่งประจำที่นั่งเฝ้า ฯ ก่อนนั่งให้ถวายความเคารพอีกครั้งจึงนั่งลงได้

๗.๑.๕ พระสงฆ์สดับปกรณ์ (บังสุกุล) พิธีสงฆ์ดังกล่าว จะจัดให้มีในพระราชพิธี
พระบรมศพหรือทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายพระบรมอัฐิ โดยปกติหมายกำหนดการ
จะกำหนดไว้ว่า ทรงทอดผ้าไตรหรือทรงทอดผ้าคู่ พระสงฆ์สดับปกรณ์ (บังสุกุล) หมายถึง พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จ ฯ ไปทรงทอดผ้าถวายแด่พระสงฆ์ จากนั้นพระสงฆ์จะสดับปกรณ์ผ้าที่ทรงทอดถวาย
ดังกล่าว ในกรณีนี้ผู้เข้าเฝ้า ฯ ไม่ต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติแต่อย่างใด เพียงแต่เมื่อทรงลุกขึ้นให้ผู้เข้าเฝ้า ฯ
ลุกขึ้นถวายความเคารพ และเมื่อเสด็จ ฯ ผ่านให้ถวายความเคารพทุกครั้ง ระหว่างที่ทรงทอดผ้า ผู้เข้าเฝ้า ฯ
จะต้องยืนด้วยความสำรวมและหันหน้าไปยังที่ทรงยืน และรอกจนกว่าจะทรงทอดผ้าเสร็จและเสด็จ ฯ กลับไป
ประทับพระราชอาสน์ จึงถวายความเคารพและนั่งลงได้ หากมีพระสงฆ์หลายชุดผลัดเปลี่ยนกันขึ้นสดับปกรณ์

ก็จะทรง ...

ก็จะทรงทอดผ้าจนครบ ซึ่งผู้เข้าเฝ้า ฯ จะต้องถวายความเคารพทุกครั้งที่ยกขึ้นจากที่ประทับ และเสด็จผ่าน
 ทั้งนี้ กรณีทรงถวายจตุปัจจัยไทยธรรมบุชชาภัณฑเทศน์ ทรงถวายสัญญาบัตร พัดยศ และผ้าไตร ผู้เข้าเฝ้า ฯ
 จะปฏิบัติตนเช่นเดียวกัน คือขณะทรงถวายทุกท่านต้องยืนตรงรอกจนกว่าจะเสร็จ ในกรณีที่มีการบำเพ็ญ
 พระราชกุศลทอดผ้า สดับปกรณ์หลาย ๆ เทียว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
 ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จ ฯ ไปทรงทอดผ้าไตร ผู้เข้าเฝ้า ฯ ไม่ต้องลุกขึ้นยืน
 แต่นั่งในท่าสำรวม

๗.๑.๖ พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก และถวายพระพรลา หลังจาก
 ทรงถวายจตุปัจจัยไทยธรรม ทรงถวายเครื่องไทยธรรมบุชชาภัณฑเทศน์ หรือทรงทอดผ้าและพระสงฆ์สดับปกรณ์
 แล้ว (แล้วแต่กรณี) พระสงฆ์จะถวายอนุโมทนา หรือที่เรียกว่า พิธีกรวดน้ำ (เริ่มตั้งแต่ ยะถา วาริวะหา ปุรา ...)
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนพระองค์ ทรงหลังทักษิณทก (กรวดน้ำ) ผู้เข้าเฝ้า ฯ ประนมมือไหว้
 เมื่อทรงหลังทักษิณทกเสร็จ หากทรงประนมพระหัตถ์ ผู้เข้าเฝ้า ฯ จะต้องคงประนมมือไว้ เมื่อทรงลดพระหัตถ์ลง
 ให้ผู้เข้าเฝ้า ฯ ลดมือลง แต่หากว่าหลังจากทรงหลังทักษิณทกแล้ว ไม่ทรงประนมพระหัตถ์ ให้ผู้เข้าเฝ้า ฯ
 ลดมือลงได้

เมื่อพระสงฆ์ถวายอนุโมทนาจบ ประธานสงฆ์จะถวายอดิเรกและถวาย
 พระพรลา (เริ่มตั้งแต่ อดิเรกะวัสสะสะตั้ง ชีวะตุ...) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงประนมพระหัตถ์
 ในขณะที่ประธานสงฆ์ถวายอดิเรก ผู้เข้าเฝ้า ฯ ไม่ต้องประนมมือ ทั้งนี้ เนื่องจากการถวายพระพรแต่
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการเฉพาะ ซึ่งรวมถึงขณะที่มีการถวายพระพรลาด้วย (แต่อย่างไรก็ตาม ใน
 บางพระราชพิธีอาจไม่มีการถวายพระพรลา เช่น พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินตาม
 พระอารามหลวงต่าง ๆ หรือที่เป็นอุโบสถหรือวิหารในพระอารามหลวง หรือวัด เป็นต้น ซึ่งพิธีสงฆ์จะสิ้นสุดลง
 เมื่อถวายอดิเรก แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ)

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าพิธีสงฆ์ที่กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของพระราชพิธีต่าง ๆ นั้น
 ในแต่ละพระราชพิธีอาจแตกต่างกันไป เช่น บางพระราชพิธีอาจมีการเจริญพระพุทธมนต์แต่ไม่มีการ
 แสดงพระธรรมเทศนา รับพระราชทานฉัน หรือสดับปกรณ์ แต่บางพระราชพิธีอาจมีพิธีสงฆ์บางอย่าง
 หรือทั้งหมด ที่กล่าวมา ทั้งนี้ จะต้องดูหมายกำหนดการเป็นหลัก

๗.๒ การปฏิบัติทั่วไป

๗.๒.๑ การปฏิบัติของประธานในพิธี ณ โต๊ะหมู่บูชา

๗.๒.๑.๑ การจุด ธูป เทียน โดยจุดเทียนเล่มซ้ายมือของผู้จุด และเล่ม
 ขวามือตามลำดับ กับจุดธูปดอกซ้ายมือสุดของผู้จุด และดอกขวามือตามลำดับ

๗.๒.๑.๒ การทำความเคารพธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ

หรือพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ เมื่อกราบพระรัตนตรัยแล้วลุกขึ้นยืน ให้อภัยหลัง ๑ ก้าว ทำกึ่งซ้ายหัน

แสดงความเคารพธงชาติ แล้วทำวาทัน ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายา
สาทิสลักษณ์ ฯ ตามลำดับ

๗.๒.๑.๓ การถวายเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายา
สาทิสลักษณ์ ฯ และธงชัยเฉลิมพล เมื่อกราบพระรัตนตรัยแล้วลุกขึ้นยืน ให้ถอยหลัง ๑ ก้าว ทำกึ่งซ้ายหัน
ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายาสาทิสลักษณ์ ฯ แล้วทำวาทันทำความเคารพ
ธงชัยเฉลิมพล ตามลำดับ

๗.๒.๒ งานพิธีที่แต่งเครื่องแบบทหาร กำหนดให้คาดกระบี่ และมีถุงมือ ให้ปฏิบัติ
ดังนี้

๗.๒.๒.๑ ประธานในพิธี ให้ถือกระบี่ด้วยมือซ้าย โดยจับที่ด้ามกระบี่
ให้นิ้วหัวแม่มืออยู่บนหัวข้าง ส่วนนิ้วอื่นเรียงชิดติดกัน จับด้ามกระบี่ไว้ ถุงมือวางทาบอยู่ใต้หัวแม่มือ
ปลายถุงมือห้อยลงมาทาบกับโกร่งกระบี่ ในขณะที่กราบพระรัตนตรัย ให้วางกระบี่ไว้ด้านซ้ายมือ โดยให้
โกร่งกระบี่อยู่ด้านนอก ด้ามกระบี่อยู่แนวเดียวกับหัวเข่า ปลายกระบี่ชี้ไปทางด้านหลัง วางถุงมือบนด้ามกระบี่
และให้นิ้วถุงมืออยู่ทางหัวข้าง

๗.๒.๒.๒ ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี ถือกระบี่เช่นเดียวกับข้อ ๗.๒.๒.๑
ในขณะที่ประธานในพิธีจุดธูป เทียน และกราบพระรัตนตรัย ให้ปล่อยกระบี่ลงข้างตัว ยกมือขึ้นประนม
ถือถุงมืออยู่ในมือ โดยให้ปลายนิ้วถุงมืออยู่ระหว่างนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้มือซ้าย ปลายนิ้วถุงมือพับไปทางซ้าย
และลดมือลงเมื่อประธานในพิธี กราบเสร็จ แล้วถือกระบี่ในท่าเดิม ยกเว้นผู้ที่ถือสิ่งของ ให้ยื่นสำรวจม

๗.๒.๓ งานพิธีที่แต่งเครื่องแบบทหาร ไม่คาดกระบี่ หรืองานพิธีที่ไม่แต่ง
เครื่องแบบทหาร ให้ปฏิบัติตามข้อ ๔.๑, ๔.๒ และข้อ ๔.๓ โดยอนุโลม

๗.๒.๔ การแสดงความเคารพธงชัยเฉลิมพล

๗.๒.๔.๑ ในการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในโอกาสที่มีกองทหาร
เกียรติยศ ซึ่งจะมีการเชิญธงชัยเฉลิมพลประจำหน่วยทหารทุกครั้ง ในการนี้จะต้องแสดงความเคารพ
ธงชัยเฉลิมพลทุกครั้ง ที่ขบวนเชิญธงชัยเฉลิมพลผ่าน หรือเมื่อต้องเดินผ่านแถวกองทหารเกียรติยศ

๗.๒.๔.๒ ในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหาร
รักษาพระองค์ กำหนดให้ผู้รับเชิญซึ่งอยู่ในพิธีแสดงความเคารพทุกครั้งที่มีธงชัยเฉลิมพลผ่าน ยกเว้น
ผู้รับเชิญ ซึ่งอยู่บนพลับพลาหลังพระที่นั่งชุมสายในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ด้วย

๗.๒.๕ การปฏิบัติในพิธีที่จัดกองทหารเกียรติยศ

๗.๒.๕.๑ ให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เป็นผู้ปฏิบัติในพิธี ฝ่ายอำนวยการ
ผู้อำนวยการพิธี ผู้ประสานงานที่อยู่ในบริเวณพิธี ตลอดจนแถวข้าราชการในพิธีที่อยู่ในบริเวณพิธี

แสดงความเคารพ ...

แสดงความเคารพทุกครั้งเมื่อผู้บังคับกองทหารเกียรติยศบอกแสดงความเคารพ โดยปฏิบัติตามข้อบังคับทหารว่าด้วยการเคารพ และเลิกปฏิบัติเมื่อผู้บังคับกองทหารเกียรติยศบอก เรียบ-อาวุธ

๗.๒.๕.๒ ให้ผู้เข้าร่วมพิธี หรือแขกที่เชิญมาร่วมพิธี หรือผู้ที่อยู่ในเด็ทท์พิธี แสดงความเคารพเมื่อกองทหารเกียรติยศบรรเลงเพลงเคารพ และเลิกการเคารพเมื่อสิ้นเสียงเพลงเคารพ

๗.๒.๕.๓ ในกรณีที่มีการจัดกองทหารเกียรติยศ ซึ่งมีการเชิญธงชัยเฉลิมพลประจำหน่วยทหารด้วย ในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายและผู้เข้าร่วมพิธี ตามข้อ ๗.๒.๕.๑ และ ๗.๒.๕.๒ จะต้องแสดงความเคารพธงชัยเฉลิมพลทุกครั้ง ที่ขบวนธงชัยเฉลิมพลผ่าน หรือเมื่อต้องเดินผ่านกองทหารเกียรติยศ

๗.๒.๖ การกราบ ณ ที่บูชา หรือกราบพระสงฆ์ ให้กราบ ๓ ครั้ง กราบด้วยความตั้งใจ และศรัทธา โดยแบมือ

๗.๒.๗ การประนมมือ ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี ฟังประนมมือ เมื่อ

๗.๒.๗.๑ ประธานในพิธีจุดธูป เทียน บูชาพระรัตนตรัย กราบพระรัตนตรัย และลดมือลงเมื่อประธานในพิธี กราบเสร็จ และฟังประนมมือเมื่อประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย เมื่อเสร็จพิธี และลดมือลงเมื่อประธานในพิธี กราบเสร็จ

๗.๒.๗.๒ การรับศีล ประนมมือเมื่อผู้อำนวยการพิธีอาราธนาศีล “มะยัง ภันเต...” ตลอดไปจนพระสงฆ์ให้ศีลจบ จึงลดมือลง

๗.๒.๗.๓ การฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ประนมมือเมื่อผู้อำนวยการพิธีอาราธนาพระปริตร “วิบัติปิฎกพิพาหะ...” ตลอดไปจนพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบ จึงลดมือลง

๗.๒.๗.๔ การฟังพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา ประนมมือเมื่อผู้อำนวยการพิธีอาราธนาธรรม “พรหมา จะ โลกา...” ตลอดไปจนกว่าพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาจบ จึงลดมือลง

แต่มีข้อยกเว้นที่ควรปฏิบัติได้คือ ประนมมือเมื่อผู้อำนวยการพิธีอาราธนาธรรม และเมื่อพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาได้กล่าวบทนะโม ๙ ครั้ง ยกคำบาลีพุทธศาสนสุภาษิต ขึ้นเป็นอุเทศ หรือนิเขปบท และเริ่มแสดงธรรมเป็นภาษาไทย จึงลดมือลง นั่งฟังด้วยอาการสงบ สัจรวม เมื่อพระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาจบ จึงยกมือขึ้นจบ ๑ ครั้ง เป็นการแสดงสักการ และรับฟังพระสงฆ์ให้พร

๗.๒.๗.๕ กรณีพูดและสนทนากับพระเถระผู้ใหญ่ ตามประเพณีของชาวพุทธ ผู้เป็นคฤหัสถ์ต้องประนมมือทุกครั้ง

๗.๒.๗.๖ กรณีเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ขณะกราบทูล รับประทานพร หรือรับประทานประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ให้ประนมมือทุกครั้ง

๗.๒.๗.๗ การปฏิบัติเมื่อพระสงฆ์อนุโมทนา

๗.๒.๗.๗ (๑) ประธานในพิธี ...

๗.๒.๗.๗ (๑) ประธานในพิธี หรือเจ้าภาพกรวดน้ำ เมื่อประธานสงฆ์อนุโมทนาว่า “ยะถา วาริวะหา...” เมื่อประธานสงฆ์อนุโมทนาถึง “มะณี ไชติระโส ยะถา” ให้เทน้ำให้หมด แล้วประนมมือรับพรจากพระสงฆ์ต่อไปจนจบ แล้วกราบพระรัตนตรัย ๓ ครั้ง

๗.๒.๗.๗ (๒) ผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือตั้งแต่ประธานสงฆ์อนุโมทนา จนประธานในพิธี หรือเจ้าภาพกราบเสร็จ จึงลดมือลง

ข้อ ๘ การปฏิบัติของประธานในพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี ในโอกาสต่าง ๆ

๘.๑ ประธานในพิธี

๘.๑.๑ เมื่อเดินทางถึงบริเวณพิธี หรือสถานที่จัดงาน หยุดรับการเคารพ ณ จุดที่กำหนด หรือขึ้นยืนบนแท่นรับการเคารพ และมีการบรรเลงเพลงเคารพ ให้ประธานในพิธีรับการเคารพจนกว่าจะสิ้นเสียงเพลงเคารพ ประธานในพิธีปฏิบัติกิจตามกำหนดการ และเดินทางกลับ

๘.๑.๒ ในกรณีเป็นประธานในพิธีเปิด-ปิดงาน เปิด-ปิดการศึกษา เปิด-ปิดการอบรม ฯลฯ

๘.๑.๒.๑ เมื่อเดินทางถึงบริเวณพิธี หยุดยืน ณ จุดที่กำหนด หรือขึ้นยืนบนแท่นรับการเคารพ และรับการเคารพ เมื่อผู้อำนวยการพิธีบอกแสดงความเคารพ ไม่บรรเลงเพลงเคารพใด ๆ

๘.๑.๒.๒ ประธานในพิธีปฏิบัติกิจตามกำหนดการ ในกรณีประธานในพิธีกล่าวเปิด-ปิดงาน เปิด-ปิดการศึกษา เปิด-ปิดการอบรม และมีการบรรเลงเพลงเคารพ ให้แสดงความเคารพจนกว่าจะสิ้นเสียงเพลงเคารพ

๘.๑.๒.๓ ประธานในพิธี เดินทางกลับ ครุียงค์ไม่บรรเลงเพลงเคารพใด ๆ เพียงแต่ผู้อำนวยการพิธีบอกแสดงความเคารพ

๘.๒ ผู้เข้าร่วมพิธี

๘.๒.๑ เมื่อประธานในพิธีเดินทางมาถึงบริเวณพิธี หรือสถานที่จัดงาน และมีการบรรเลงเพลงเคารพ ให้ผู้เข้าร่วมพิธีแสดงความเคารพจนกว่าจะสิ้นเสียงเพลงเคารพ และแสดงความเคารพประธานในพิธี เมื่อเดินทางกลับ

๘.๒.๒ ในกรณีที่ประธานในพิธีเปิด-ปิดงาน เปิด-ปิดการศึกษา เปิด-ปิดการอบรม ฯลฯ

๘.๒.๒.๑ ให้ผู้เข้าร่วมพิธีแสดงความเคารพ เมื่อผู้อำนวยการพิธีบอกแสดงความเคารพ

๘.๒.๒.๒ ให้ผู้เข้าร่วมพิธีแสดงความเคารพ หลังจากประธานในพิธีกล่าวให้โอวาท กล่าวเปิด-ปิดงาน เปิด-ปิดการศึกษา เปิด-ปิดการอบรม ฯลฯ และมีการบรรเลงเพลงเคารพจนกว่าจะสิ้นเสียงเพลงเคารพ

๘.๒.๒.๓ ให้ผู้เข้าร่วมพิธี ...

๘.๒.๒.๓ ให้ผู้เข้าร่วมพิธีแสดงความเคารพพระประธานในพิธี

เมื่อผู้อำนวยการพิธีบอกแสดงความเคารพ ขณะพระประธานในพิธีเดินทางกลับ

ข้อ ๙ การตั้งโต๊ะหมู่บูชา พิธีปฏิบัติดังนี้

๙.๑ ให้ตั้งโต๊ะหมู่บูชา มีพระพุทธรูป ธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ ในพิธีการที่เกี่ยวข้องกับสถาบันหลักของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือพิธีการที่เกี่ยวข้องกับขวัญ กำลังใจของบุคคลภายในหน่วย เช่น งานพิธีต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือสถาบัน งานเปิดประชุมสัมมนา งานมอบปริญญาบัตร ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรต่าง ๆ ดังนี้

๙.๑.๑ พิธีประดับเครื่องหมายยศ

๙.๑.๒ พิธีมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๙.๑.๓ พิธีเกษียณอายุราชการ

๙.๑.๔ พิธีเปิดการศึกษาอบรม

๙.๑.๕ พิธีปิดการศึกษาอบรม

๙.๑.๖ พิธีประดับเครื่องหมายความสามารถ

๙.๑.๗ พิธีมอบทุนการศึกษา

๙.๑.๘ พิธีรับ-ส่งหน้าที่ผู้บังคับบัญชา เฉพาะที่จัดขึ้นในอาคาร

๙.๒ ให้ตั้งโต๊ะหมู่บูชา มีพระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์ ฯ หรือพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ และธงชัยเฉลิมพล ในพิธีทางการทหาร ตามแบบธรรมเนียมทหารที่กำหนดไว้

๙.๓ ให้ตั้งโต๊ะหมู่บูชา มีพระพุทธรูป ในพิธีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธาน หรือโปรดเกล้า ฯ ให้ผู้แทนพระองค์มาในงาน เช่น พิธีพระราชทานปริญญาบัตร พิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ เป็นต้น พิธีที่เนื่องด้วยวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น พิธีมาฆบูชา พิธีวิสาขบูชา พิธีอาสาฬหบูชา และพิธีที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นสิริมงคล เช่น พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธีเปิดอาคารสถานที่ งานมงคลสมรส งานทำบุญอายุ งานขึ้นบ้านใหม่ ดังนี้

๙.๓.๑ พิธีทำบุญวันที่ระลึกกองทัพอากาศ

๙.๓.๒ พิธีพุทธบูชาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๙.๓.๓ พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

๙.๓.๔ พิธีถวายผ้ากฐินสามัคคี

๙.๓.๕ พิธีถวายผ้าป่าสามัคคี

๙.๓.๖ พิธีทำบุญวันสถาปนาหน่วย

๙.๓.๗ พิธีทำบุญ ...

- ๙.๓.๗ พิธีทำบุญวันสงกรานต์
- ๙.๓.๘ พิธีทำบุญฉลองพระราชวัง
- ๙.๓.๙ พิธีฟังพระธรรมเทศนา
- ๙.๓.๑๐ พิธีฟังธรรมบรรยาย
- ๙.๓.๑๑ พิธีถวายสังฆทาน
- ๙.๓.๑๒ พิธียกป้ายอาคาร
- ๙.๓.๑๓ พิธีเปิดป้ายอาคารสถานที่
- ๙.๓.๑๔ พิธีขอขมาลาอุปสมบท
- ๙.๓.๑๕ พิธีเทศน์สอนนาค
- ๙.๓.๑๖ พิธีบรรจุเครื่องบิน / รถรบเข้าประจำการ
- ๙.๓.๑๗ พิธีบำเพ็ญกุศลศพ

๙.๔ ไม่ต้องตั้งโต๊ะหมู่บูชา ได้แก่ งานประชุมนานาชาติ งานที่ไม่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา งานประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามปกติ

ข้อ ๑๐ งานพิธีที่ทางราชการกำหนดขึ้นตามประเพณีนิยม ซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อย นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้ส่วนราชการนั้น ๆ กำหนดรายละเอียดได้ตามความเหมาะสม

ข้อ ๑๑ กรณีที่ข้าราชการในสังกัดกองทัพอากาศ ไปร่วมงานพิธีกับส่วนราชการอื่น ๆ ของกระทรวงกลาโหม ให้ถือปฏิบัติตามที่ส่วนราชการนั้น ๆ กำหนด

ข้อ ๑๒ ให้เจ้ากรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ รักษาการ ให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๕

(ลงชื่อ) พลอากาศเอก ปอง มณีศิลป์

(ปอง มณีศิลป์)

ผู้บัญชาการทหารอากาศ

ผนวก ก

ประกอบระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยการปฏิบัติในงานพิธี พ.ศ.๒๕๔๕

ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติอื่น ๆ ในงานพิธีที่ไม่มีพิธีสงฆ์

๑. ประดับเครื่องหมายยศ รายละเอียดตามผนวก ก - ๑
๒. พิธีเปิดการศึกษารวม รายละเอียดตามผนวก ก - ๒

ผนวก ก - ๑

กำหนดการ

พิธีประดับเครื่องหมายยศ

ณ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- เวลา.....
- ผู้เข้ารับการประดับเครื่องหมายยศ และผู้เข้าร่วมพิธี พร้อมที่สถานที่ประกอบพิธี
  - ประธานในพิธีมาถึงสถานที่ประกอบพิธี
  - ผู้อำนวยการพิธี บอกแสดงความเคารพ
  - ประธานในพิธีจุดธูป เทียน บูชาและกราบพระรัตนตรัย แสดงความเคารพธงชาติ ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ แล้วยืน ณ จุดที่กำหนด
  - ผู้เข้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
  - ผู้อำนวยการพิธี อ่านคำสั่งแต่งตั้งยศ และเรียนเชิญประธานในพิธี ประดับเครื่องหมายยศ
  - ผู้เข้าพิธี เข้ารับการประดับเครื่องหมายยศตามลำดับ
  - ประธานในพิธี ประดับเครื่องหมายยศและให้โอวาท จบแล้ว
  - เจ้าหน้าที่เปิดเพลงมหาฤกษ์
  - ประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย แสดงความเคารพธงชาติ และถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ
  - ผู้เข้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือขณะประธานในพิธีกราบ และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
  - ผู้อำนวยการพิธี บอกแสดงความเคารพ
  - ประธานในพิธี เชิญผู้เข้าร่วมพิธีแสดงความยินดีต่อผู้ที่ได้รับการประดับเครื่องหมายยศ
  - เสร็จพิธี

(พิธีมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พิธีเกษียณอายุราชการ พิธีประดับเครื่องหมายความสามารถ และพิธีมอบทุนการศึกษา มีขั้นตอนเช่นเดียวกับพิธีประดับเครื่องหมายยศ)

ผนวก ก – ๒

กำหนดการ

พิธีเปิดการศึกษาอบรม

ณ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- เวลา.....
- ผู้เข้ารับการศึกษาอบรม และผู้เข้าร่วมพิธี พร้อมที่สถานที่ประกอบพิธี
  - ประธานในพิธีมาถึงสถานที่ประกอบพิธี
  - ผู้อำนวยการพิธี บอกแสดงความเคารพ
  - ประธานในพิธีจุดธูป เทียน บูชาและกราบพระรัตนตรัย ทำความเคารพธงชาติ ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ แล้วมายืน ณ ที่ที่กำหนด
  - ผู้เข้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
  - ผู้เข้ารับการศึกษาอบรม และผู้เข้าร่วมพิธีนั่งลง
  - ผู้รับผิดชอบการศึกษาอบรม กล่าวรายงาน
  - ประธานในพิธี กล่าวเปิดการศึกษาอบรม จบแล้ว
  - เจ้าหน้าที่เปิดเพลงมหาฤกษ์
  - ผู้เข้ารับการศึกษาอบรมและผู้เข้าร่วมพิธี ยืนตรง
  - ประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย แสดงความเคารพธงชาติ และถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ฯ
  - ผู้เข้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือขณะประธานในพิธีกราบ และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
  - ผู้เข้ารับการศึกษาอบรมและผู้เข้าร่วมพิธียืนตรงด้วยอาการสำรวม จนกว่าประธานในพิธี จะออกจากสถานที่ประกอบพิธี
  - เสร็จพิธี

(พิธีปิดการศึกษาอบรม พิธีเปิด-ปิดการประชุม มีขั้นตอนเหมือนพิธีเปิดการศึกษาอบรมทุกประการ แต่พิธีปิดการศึกษาอบรมมีแจกวุฒิบัตร แล้วให้โอวาท แล้วกล่าวปิดการศึกษาอบรม นอกนั้นเช่นเดียวกัน)

ผนวก ข

ประกอบระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยการปฏิบัติในพิธี พ.ศ.๒๕๔๕

ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติอื่น ๆ ในงานพิธีที่มีพิธีสงฆ์

๑. พิธีทำบุญวันที่ระลึกกองทัพอากาศ	รายละเอียดตามผนวก ข - ๑
๒. พิธีทำบุญวันสงกรานต์	รายละเอียดตามผนวก ข - ๒
๓. พิธีเปิดป้ายอาคารสถานที่	รายละเอียดตามผนวก ข - ๓
๔. พิธีถวายสังฆทาน	รายละเอียดตามผนวก ข - ๔
๕. พิธีสวดพระอภิธรรมศพ	รายละเอียดตามผนวก ข - ๕

ผนวก ข - ๑

กำหนดการ

พิธีทำบุญวันทีระลึกกองทัพอากาศ

ณ .....

วัน.....ที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕.....

เวลา.....

- ผู้เข้าร่วมพิธี พร้อม ณ ห้องรับรองกองทัพอากาศ
- ประธานในพิธี (ผู้บัญชาการทหารอากาศหรือผู้แทน) มาถึงบริเวณพิธี จุดธูป เทียน บูชา และกราบพระรัตนตรัย
- ผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
- ประธานในพิธีกลับมาั่ง ณ ที่รับรอง
- อนุศาสนาจารย์ อาราธนาศีล (ผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือ)
- ประธานสงฆ์ให้ศีล
- อนุศาสนาจารย์ อาราธนาพระปริตร
- พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ จบแล้ว
- อนุศาสนาจารย์ลาดภูษาโยง
- ประธานในพิธีจุดธูป เทียน ที่เครื่องทงน้อยโต๊ะหมู่บูชาพระบิดากองทัพอากาศ และกราบสักการะ (กราบไม้แบมือ)
- ประธานในพิธี นายทหารผู้ใหญ่ และแขกรับเชิญ ทอดผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล (ผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือ)
- อนุศาสนาจารย์เก็บภูษาโยง
- เจ้าหน้าที่เทียบเครื่องไทยธรรม
- ประธานในพิธี ถวายเครื่องไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานในพิธี กรวดน้ำ รับพร
- เจ้าหน้าที่เก็บเครื่องไทยธรรม
- ประธานสงฆ์ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ประธานในพิธีและผู้เข้าร่วมพิธี
- พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา
- ประธานสงฆ์กลับมาั่งบนอาสน์สงฆ์
- ประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย และกราบพระสงฆ์
- ผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือขณะประธานในพิธีกราบ และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
- เสร็จพิธี

(พิธีทำบุญวันสถาปนาหน่วยต่าง ๆ ในกองทัพอากาศ มีกำหนดการเช่นเดียวกับ พิธีวันระลึก
กองทัพอากาศ)

ผนวก ข – ๒

กำหนดการ

พิธีทำบุญวันสงกรานต์

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....

- ข้าราชการ ลูกจ้าง ครอบครัว พร้อม ณ มณฑลพิธี
- พระสงฆ์พร้อมบนอาสน์สงฆ์
- ประธานในพิธี มาถึงบริเวณพิธี จุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย แล้วนั่ง ณ ที่ที่รับรอง
- ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธี กราบเสร็จ
- อนุศาสนาจารย์ อาราธนาศีล
- ประธานสงฆ์ ให้ศีล
- อนุศาสนาจารย์ อาราธนาพระปริตร
- พระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์ จบแล้ว
- อนุศาสนาจารย์ ลาดกุษาโยง
- ประธานในพิธี ทอดผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์ พิจารณาผ้าบังสุกุล
- ประธานในพิธี ถวายเครื่องไทยธรรม
- พระสงฆ์ อนุโมทนา
- ประธานในพิธี กรวดน้ำ รับพร
- พระสงฆ์ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์
- ประธานในพิธีกราบพระรัตนตรัย และกราบพระสงฆ์
- พระสงฆ์เดินทางกลับ
- ประธานในพิธี สรงน้ำพระพุทธรูป และปล่อยนก ปล่อยปลา
- ผู้เข้าร่วมพิธี สรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่และเล่นน้ำสงกรานต์ตามประเพณี
- เสร็จพิธี

ผนวก ข - ๓

กำหนดการ

พิธีเปิดป้ายอาคารสถานที่

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....

- ผู้เข้าร่วมพิธีพร้อม ณ สถานที่ประกอบพิธี
- พระสงฆ์พร้อมบนอาสน์สงฆ์
- ประธานในพิธี มาถึงบริเวณพิธี จุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย
- ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขึ้นขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
- อนุศาสนาจารย์ อาราธนาศีล
- ประธานสงฆ์ ให้ศีล
- ผู้อำนวยการพิธี กล่าวรายงานและเชิญประธานในพิธีเปิดป้าย
- ประธานในพิธีเปิดแพรคลุมป้าย
- พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา
- ดุริยางค์ บรรเลงเพลงมหาฤกษ์
- พระสงฆ์ ประพรมน้ำพระพุทธรมรด์ และเจิมป้าย
- ประธานในพิธี ถวายเครื่องไทยธรรม
- พระสงฆ์ อนุโมทนา
- ประธานในพิธี กรวดน้ำ รับพร
- พระสงฆ์ ประพรมน้ำพระพุทธรมรด์
- ประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย และกราบพระสงฆ์
- ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขึ้นขณะประธานในพิธีกราบ และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
- เสร็จพิธี

ผนวก ข - ๔

กำหนดการ

พิธีถวายสังฆทาน

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....

- ผู้เข้าร่วมพิธีพร้อม ณ สถานที่ประกอบพิธี
- พระสงฆ์พร้อมบนอาสน์สงฆ์
- ประธานในพิธี จุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย
- ผู้เข้าร่วมพิธี ประณมมือขึ้นขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
- อนุศาสนาจารย์ อาราธนาศีล
- ประธานสงฆ์ ให้ศีล
- อนุศาสนาจารย์ กล่าวนำถวายสังฆทาน
- ประธานในพิธี และผู้เข้าร่วมพิธีถวายเครื่องสังฆทานแต่พระสงฆ์
- พระสงฆ์ อนุโมทนา
- ประธานในพิธี กรวดน้ำ รับพร
- ประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย และกราบพระสงฆ์
- ผู้เข้าร่วมพิธี ประณมมือขณะประธานในพิธีกราบ และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
- เสร็จพิธี

ผนวก ข – ๕

กำหนดการ

พิธีสวดพระอภิธรรมศพ

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....

- ผู้เข้าร่วมพิธีพร้อมที่ศาลาสวดพระอภิธรรม
- พระสงฆ์พร้อมบนอาสน์สงฆ์
- ประธานในพิธี มาถึง จุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย จุดธูป เทียนที่โต๊ะตั้งตู้พระอภิธรรม ถ้ามีแท่นกราบ กราบ ๓ ครั้ง ถ้าไม่มีแท่นกราบ น้อมไหว้ ๑ ครั้ง จุดธูป เทียน เครื่องทองน้อยหน้าหีบศพหรือโกศศพ คำนับหรือกราบไม่แบมือ หรือยืนตรงสำรวมจิต แล้วไปนั่ง ณ ที่รับรอง
- ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขึ้นขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
- อนุศาสนาจารย์ อาราธนาศีล
- ประธานสงฆ์ ให้ศีล
- พระสงฆ์ สวดพระอภิธรรม จนจบ
- ประธานในพิธี ทอดผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์ พิจารณาผ้าบังสุกุล
- ประธานในพิธี และเจ้าภาพ ถวายเครื่องไทยธรรม
- พระสงฆ์ อนุโมทนา
- ประธานในพิธี กรวดน้ำ รับพร
- ประธานในพิธี กราบพระรัตนตรัย กราบพระสงฆ์ เคารพศพ ลาเจ้าภาพ
- ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขณะประธานในพิธีกราบ และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
- เสร็จพิธี

ผนวก ค

ประกอบระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยการปฏิบัติในงานพิธี พ.ศ.๒๕๔๕

ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติในงานพิธีอื่น ๆ นอกเหนือจากพิธีในผนวก ก และผนวก ข

๑. พิธีฟังพระธรรมเทศนา	รายละเอียดตามผนวก ค - ๑
๒. พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	รายละเอียดตามผนวก ค - ๒
๓. พิธีในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา	รายละเอียดตามผนวก ค - ๓
๔. พิธีขอขมาก่อนอุปสมบท	รายละเอียดตามผนวก ค - ๔
๕. พิธีถวายผ้าป่าสามัคคี	รายละเอียดตามผนวก ค - ๕
๖. พิธีสงฆ์ในพิธีเกษียณอายุข้าราชการชั้นสัญญาบัตร	รายละเอียดตามผนวก ค - ๖
๗. พิธีเกษียณอายุข้าราชการชั้นสัญญาบัตร	รายละเอียดตามผนวก ค - ๗

ผนวก ค - ๑

กำหนดการ

พิธีฟังพระธรรมเทศนา

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- เวลา.....
- พระสงฆ์ ประธานในพิธี และผู้เข้าร่วมพิธีพร้อม ณ บริเวณสถานที่ฟังธรรม
  - อนุศาสนาจารย์ อาราธนาพระสงฆ์ขึ้นธรรมมาสน์
  - ประธานในพิธีจุดธูป เทียนบูชา และกราบพระรัตนตรัย
  - ผู้เข้าร่วมพิธีลุกขึ้นยืนประนมมือเมื่อประธานในพิธีจุดธูป เทียน
  - อนุศาสนาจารย์ นำกล่าวคำบูชา แม่เมตตา เชิญผู้เข้าร่วมพิธีนั่ง แล้วอาราธนาศีล
  - พระสงฆ์ให้ศีล
  - อนุศาสนาจารย์ อาราธนาธรรม
  - พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา จบแล้ว
  - ประธานในพิธีถวายเครื่องกัณฑ์
  - ประธานในพิธีกราบพระรัตนตรัย ผู้เข้าร่วมพิธีลุกขึ้นยืนประนมมือ น้อมไหว้ และลดมือลงพร้อมกัน
  - เสร็จพิธี

กำหนดการ

พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- เวลา.....
- ผู้เข้าร่วมพิธี พร้อมทั้งภายในและภายนอกพระอุโบสถ
  - ประธานในพิธี มาถึงบริเวณหน้าพระอุโบสถ
  - เดินตรงไปที่โต๊ะหมู่ ซึ่งประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ ถวายคำนับ เปิดกรวยครอบกระทงดอกไม้บนเทียนแพออกแล้ว ถวายคำนับ (วงโยธวาทิตบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี) ถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง
  - ผู้เข้าร่วมพิธียืนขึ้นขณะที่วงโยธวาทิตบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี
  - ประธานในพิธี รับผ้าไตรพระกฐินพระราชทานจากเจ้าหน้าที่ที่หน้าประตูพระอุโบสถ แล้วนำเข้าไปในพระอุโบสถ (ผู้เข้าร่วมพิธียืนขึ้น) วางผ้าไตรพระกฐินพระราชทานบนพานแว่นฟ้าตรงหน้าพระสงฆ์รูปที่ ๒
  - จุดธูป เทียนบูชาพระรัตนตรัยที่โต๊ะหมู่บูชาหน้าพระประธานแล้วกราบ (ผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ)
  - กลับไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าห่มพระประธานมอบให้ไวยาวัจกรของวัด
  - ยกผ้าไตรพระกฐินพระราชทาน ถ่มประคอง ประนมมือ หันหน้าไปทางพระประธานแล้วกล่าว นโม ๓ จบ
  - หันหน้าไปทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
  - วางผ้าไตรพระกฐินพระราชทานบนพานแว่นฟ้า ยกถวายพระสงฆ์รูปที่ ๒ ถวายพานเทียนปาติโมกข์แด่พระสงฆ์รูปเดิม แล้วนั่ง ณ ที่รับรอง (ผู้เข้าร่วมพิธีนั่งลง)
  - พระสงฆ์ประกอบพิธีอุปัฏฐากนกรรม
  - ประธานในพิธีถวายบริวารผ้าพระกฐิน
  - ประธานสงฆ์ ออกไปครองผ้าพระกฐินพระราชทานแล้วกลับเข้านั่งที่เดิม
  - ผู้เข้าร่วมพิธี ร่วมกันถวายเครื่องไทยธรรม
  - ประธานในพิธี ถวายใบปวารณาปัจฉัยบำรุงวัดแต่เจ้าอาวาส
  - พระสงฆ์ อนุโมทนา
  - ประธานในพิธี กรวดน้ำ รับพร กราบพระประธาน (ผู้เข้าร่วมพิธีลุกขึ้นประนมมือ) กราบลาเจ้าอาวาส
  - เสร็จพิธี

ผนวก ค - ๓

กำหนดการ

ประกอบพิธีในวันมาฆบูชา, วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- เวลา ๐๖๒๐ - ผู้เข้าร่วมพิธี พร้อมที่บริเวณหน้าพระอุโบสถ
- เวลา ๐๖๓๐ - ประธานในพิธี (ผู้บัญชาการทหารอากาศหรือผู้แทน) มาถึงบริเวณพิธี
- ผู้ควบคุมแถว บอกแสดงความเคารพ
  - ประธานในพิธี จุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย ถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ แล้วมายืน ณ ที่ที่กำหนด
  - ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือโดยมีเครื่องสักการะในมือ ตั้งแต่ประธานในพิธีจุดธูป เทียน
  - อนุศาสนาจารย์ เฝ้ายิงพระสงฆ์ให้โอวาท
  - พระสงฆ์ ให้โอวาทโดยสังเขป เมื่อจบแล้ว ผู้เข้าร่วมพิธีทั้งหมดเปล่งเสียง “สาธุ” ร่วมกัน
  - อนุศาสนาจารย์ นำไหว้พระสวดมนต์ กล่าวคำแผ่เมตตา กล่าวถวายพระราชกุศล จบแล้ว เรียงเชิญประธานในพิธีเดินนำประทักษิณรอบพระอุโบสถ
  - ประธานในพิธี ออกเดินนำขบวนประทักษิณรอบพระอุโบสถ ครบ ๓ รอบแล้ว วางเครื่องสักการะบนพาน แล้วตักบาตรพระสงฆ์
  - เสร็จพิธี

ผนวก ค - ๔

กำหนดการ

พิธีขอขมาก่อนอุปสมบท

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- เวลา.....
- ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี พร้อม ณ สถานที่ประกอบพิธี
  - ประธานในพิธี มาถึงสถานที่ประกอบพิธี
  - เจ้าหน้าที่ บอกแสดงความเคารพ
  - ประธานในพิธี จุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย
  - ผู้เข้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีประนมมือขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียน และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
  - ประธานในพิธี นั่งที่เก้าอี้รับรอง
  - ผู้เข้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีนั่งลง
  - ผู้เข้าพิธี นั่งคุกเข่ากราบไม่แบมือ
  - หัวหน้าผู้เข้าพิธี เปิดกรวยครอบกระทงดอกไม้ ออกแล้ว ยกพานเทียนแพ สองมือเสมอกออก กล่าวนำขอขมาในนามผู้เข้าพิธีทั้งหมด
  - หัวหน้าผู้เข้าพิธี เดินเข้าถือพานเทียนแพ เข้าไปตรงหน้าประธานในพิธี มอบพานเทียนแพให้ประธานในพิธี แล้วถอยกลับมาที่นั่งที่เดิม
  - ประธานในพิธี รับพานเทียนแพวางไว้บนโต๊ะ แล้วให้โอวาท มอบของที่ระลึก (ถ้ามี)
  - หัวหน้าผู้เข้าพิธี นำกราบไม่แบมือ
  - ประธานในพิธี กราบพระ
  - ผู้เข้าพิธีและผู้เข้าร่วมพิธี ยืนขึ้นประนมมือขณะประธานในพิธีกราบ และลดมือลงเมื่อประธานในพิธีกราบเสร็จ
  - เจ้าหน้าที่ บอกแสดงความเคารพประธานในพิธี
  - เสร็จพิธี

ผนวก ค - ๕

กำหนดการ

พิธีถวายผ้าป่าสามัคคี

ณ.....

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- เวลา .....
- ผู้เข้าร่วมพิธี พร้อม ณ สถานที่ประกอบพิธี
  - พระสงฆ์ พร้อมบนอาสน์สงฆ์
  - ประธานในพิธี จุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย
  - ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขณะประธานในพิธีจุดธูป เทียนบูชาพระรัตนตรัย
  - อนุศาสนาจารย์ นำไหว้พระ อาราธนาศีล
  - ประธานสงฆ์ ให้ศีล
  - อนุศาสนาจารย์ นำกล่าวถวายผ้าป่าสามัคคี
  - พระสงฆ์ พิจารณาผ้าป่า
  - ประธานในพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี ถวายเครื่องไทยธรรม
  - พระสงฆ์ อนุโมทนา
  - ประธานในพิธี กรวดน้ำ รับพร กราบพระรัตนตรัย กราบพระสงฆ์
  - ผู้เข้าร่วมพิธี ประนมมือขณะประธานในพิธีกราบ และลงมือลงมือประธานในพิธี
กราบเสร็จ
  - เสร็จพิธี

ผนวก ค - ๖

กำหนดการ

พิธีสงฆ์ในพิธีเกษียณอายุข้าราชการชั้นสัญญาบัตร

ณ .....

- เวลา ๐๘๐๐ - พระสงฆ์, ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี พร้อม ณ บริเวณพิธี
- เวลา ๐๘๑๐ - ประธานในพิธี มาถึงบริเวณพิธี แล้วจุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย
- อนุศาสนาจารย์ อารธนาศีล
  - ประธานสงฆ์ให้ศีล
  - อนุศาสนาจารย์อารธนาพระปริตร
  - พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์
  - ประธานในพิธี นายทหารชั้นผู้ใหญ่ ผู้แทนผู้ครบเกษียณอายุราชการ ถวายภัตตาหาร และจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์
  - พระสงฆ์อนุโมทนา
  - พระสงฆ์กลับ เป็นเสร็จพิธีสงฆ์
  - ประธานในพิธี นายทหารชั้นผู้ใหญ่ ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี พักผ่อนตามอัธยาศัย เพื่อรอเข้าร่วมประกอบพิธีเกษียณอายุข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ตามกำหนดพิธี ในผนวก ค - ๗

กำหนดการ

พิธีเกษียณอายุข้าราชการชั้นสัญญาบัตร

ณ .....

- เวลา ๐๙.๑๕ - ผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี พร้อม ณ บริเวณพิธี
- เวลา ๐๙.๓๐ - ประธานในพิธี มาถึงบริเวณพิธี ผู้อำนวยการพิธี บอกแถวแสดงความเคารพ
- ประธานในพิธี จุดธูป เทียนบูชาและกราบพระรัตนตรัย แสดงความเคารพธงชาติ และถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วยืนหน้าแถวผู้ครบเกษียณอายุราชการ
  - ผู้อำนวยการพิธี กล่าวรายงาน แล้วเรียนเชิญประธานในพิธีมอบของที่ระลึก (โล่) และหนังสือประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ครบเกษียณอายุราชการ
  - ประธานในพิธีมอบของที่ระลึก (โล่) และหนังสือประกาศเกียรติคุณ
  - ประธานในพิธีกล่าวคำสดุดี และสรรเสริญพจน์แก่ผู้ครบเกษียณอายุราชการ จบแล้ว
  - เจ้าหน้าที่เปิดเพลงมหาฤกษ์
  - ผู้ครบเกษียณอายุราชการอาวุโสกล่าวตอบ
  - ประธานในพิธีกราบพระพุทธรูป แสดงความเคารพธงชาติ และถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
  - ผู้อำนวยการพิธี เชิญผู้เข้าพิธี และผู้เข้าร่วมพิธี รับประทานอาหาร
  - เสริ้จพิธี